

Serghei BOBROV (1889–1971)

În lunga și nefericita sa viață, Serghei Bobrov cunoscuse încă activitatea cercului literar „Centrifuga”, condus de Andrei Belîi, unde se studia ritmica poetică. Avea să devină autorul unor cercetări referitoare la istoria și teoria prozodiei, semnând și una din primele *antiutopii* ruse, „Răscoala mizantropilor”. Este cunoscut și ca eminent specialist în statistica economică, dar și ca traducător al lui Voltaire, Stendhal, Dickens, Shaw, remarcabil popularizator al matematicii.

După ce avea s-o rupă cu „Centrifuga”, începând cu anul 1916, ajunge la certa individualizare a stilului său poetic, fapt evident mai ales în cea de-a treia carte, „Lira lirelor” (1917). În 1923, la Berlin, publică – menționează el – *poezoromanul de gen accelerat* „Specificarea idiotului”.

O vreme, a fost de-a dreptul marginalizat, „exclus” din literatura timpului. Poemele sale din anii '30–'50 par a înclina spre o formă clasicistă, însă latura lor experimentală, modernă nu dispare, ci doar trece în registrul de adâncime al esențelor. De altfel, creația din această perioadă, ca și cea din anii '20, avea să fie publicată abia spre sfârșitul secolului trecut.

În mare parte, scrisul lui Serghei Bobrov se situează exact la antipodul opiniilor conform cărora futurismul rus (spre deosebire de cel italian, să zicem) ar fi unul care privește în... trecut. Pentru că, proteic-whitmanian, versul „devine” sină de cale ferată, șerpuitoare peliculă de cinema, pistă pentru automobil („Pe trotuare aeriene / Coboară

În prezentarea și traducerea lui Leo BUTNARU

alergătoare limuzină / Înmlădiindu-se în vitala ambră”) etc. Poemele sunt deja departe de patriarhalismul izbelor sau slavofilism, respirând ozonul tare al timpurilor în care sunt plăsmuite, avide de deschiderile de orizont ale viitorului, spre care se avântă vehicule cu „cele trei sute de mii de puteri”. În genere, este o prozodie modernă, în care caracteristicile, tendințele, aspirațiile avangardei sunt „încastrate” în cinetica, dinamica verbului ca – implicit – mărturisire *ars poetica*, precum în oratoriul „Lira Lirelor” (1913), dedicat lui Boris Pasternak, când protagonistul pretinde „aur(ul) vieții, / Porțile infinitelor sensuri”, sau: „Dă-mi intenționata mea Liră a Lirelor”, spre-a ajunge la emanații surprinzătoare de „creație radioactivă”, ceea ce înseamnă: „A emana viață – lucire / În luxul vodcii de Danzig, / În băutura lui Faust”. Parcă aici nu ar fi prezentă certa mărturie că, de fapt, în pofida manifestelor „despărțitoare” de trecut, avangarda râvnea o continuitate a alchimiei poetice de peste timpuri; de peste „toate” timpurile? Iar avangarda, cu democrație, liberalism, spirit novator, perpetuă căutare și descoperire își poate asuma drept generic (și... siglă) „Porțile infinitelor sensuri”, în timp ce „intenționata Liră a Lirelor” sugerează posibilitatea construcției, regiei, ingineriei, dacă vreți, – a ceva ce e, deja, dincolo de (încă, la simbolizii) înfrigurata jinduire a inspirației, invocarea muzelor care, se știe, uneori – pot să vină, dar, alte ori, pot să se lase și prea mult, fatal de mult așteptate.

LIRA LIRELOR (oratoriu)

Lui Boris Pasternak

O, îndreptați odată drumul
spre țările Hiperboreenilor!

Iv. Konevskoi

Neobișnuita alură a timpului
Oasele-și așterne în fața acestei veri.
Săvârșim peste repezile ghețuri –
Acest zbor noi – solitari.
Viața, ca moara imposibilităților,
Adună tainicul bob:
Culoarea și sunetul oboselilor
Și incomparabilul clopot.
Dar dă-mi, o, aur al vieții,
Porțile infinitelor sensuri
Lovind, ca razele, în lentile –
În freamătul prăpăstiilor imaginate.
Învrednicește-mă, zeiță, să cânt neasemuit
A aurului curgătoare grăsime străvezie;
Dă-mi intenționata mea Liră a Lirelor.

I

Pe trotuare aeriene
Coboară alergătoare limuzină
Înmlădiindu-se în vitala ambră,
Cheltuindu-și cele trei sute de mii de puteri.
Curcubeiele se înalță ca arcurile,
Cercurile lor – precum tobele dinamului,
Plugurile cercurilor – pătrunzând, sunt
ușoare;

În sus răsturnată-i o groapă de aer.
Și acest spațiu procurat nobil
Mormânt al nălucilor și viselor,
Al corsarului mort de îndelungă așteptare
Și metrul imperceptibil.
În jur se rotește veselie de dragoste
(Nu am timp de a o descrie!),
Hiperbole, elipse – învârtesc
circumferințe
Peste care apare oștirea zburătoare.
Întinse-s în sălbatică nemărginire
Căi fără văzduh:
Lactația lor
Exactitatea, răsucirea, îngrămădirea
Invită a se bea cântecul nostru și de-a
merge.

II

Sicrioviață dansează insuportabil,
Sustrasă-i de sculptură;
Taine ofilite se aruncă în prăpastie,
Demenții întredeschid buzele.
Oprește-te, viață, în sălbatic salt,
În față – talaz neașteptat –
Și cine-i va linge rănile,
Cine-i va spune că tocmai el este: –
Cel imperceptibil?

III

Limuzina duce albastrul curcubeu
Și rarele explozii bucură robii.

Răsculați-vă pe firul poruncilor,
Viselor dați-le otravă, prăpăstiile vieții.
Iubiți cu inima zdrobită,
Aruncați toate cuverturile –
Pentru ca peste lumea orbită
Să se înalțe o nouă zână-a frumuseții.

IV

Dansul demențelor – ne ia și pre noi
Cu hora sa, – șoptește, sâsâie, arde:
– Înălțați un nou Zambezi,
O nouă strămoare Bering,
O nouă Atlantidă!
În explozii permanente –
Pe alergător mangan și fier,
Noua viață a cariatidei.
Creație radioactivă!
A emana viață – lucire
În luxul vodcii de Danzig,
În băutura lui Faust.

V

Nu ne-a rămas decât să-i întâlnim
Fuga, brațele, buzele, negrul și albastrul
ochilor
Și cu lire subțiri să-i marcăm viața.
Deci, fii înluminare de smaralde,
Fii aurul neînvinș.
Fii drapelul albului imaculat,
Porți de neurmărit
Fii făclie la ospățul nostru,
Liră a Lirelor dăinuitoare în neființă.

(1913)

* * *

Etern o să mă îmbăt cu această suferință,
Cu oglindirea unui vis străin;
Suflete, tu mă duci spre câmpia unde
Domnește a cătorva suflete adâncime.
Hărțuiește-mă, floare de câmp,
Să ajung, să răzbat și viața să o înalț,
În arome, pe tunelul simțitu-le-a în vis,
Pe calea unde ne-a fost dat a ne întâlni –
Cele câteva suflete.
Tot mai neînțelese fi-vor spusele mele;
Petele răurilor în solare răsuflete,
Împetrițează ochii și buzele mele.
Trebuie să merg în vasta câmpie
Unde-s câteva suflete.

(1913)

ÎN MEMORIA LUI IVAN IGNATEV

Nici Acela, nici Aceea Ție, Unicul.
I. Ignatev, Onan

În viață-și ia zborul ca un pește întunecat,
Ducând un fir de viță dincolo de nori,
Însă tu, tinzând, ai conturat ozoare.

Și ieșea târâș lumina din sicrie,
Ah, tu ai fi, dănțuitor stană-înghețat!
Mărginașele meleaguri ale obidiților
cerești!
Tu, ctitor, lup zămislior, –
Al țărmlui alb ne-vesel mergător!
Bat greu, posomorât, beau întristat,
Crede-n tânguioasa curgere-om!
Acestui brav încătușat în fiare
Peste apa râului arcul i s-a frânt.

(1914)

* * *

Nici astăzi încă nu-i destul de clar,
Dar mai exact – nici că s-ar fi putut;
Ce frig ghimpos, ce frig sălbatic!
Caterinca mea, caterincă,
Cerneala, un toc – maro – de scris;
De necrezut că, împreună, am putea cânta
ceva
Nici plăcut, nici vesel.
Când toate mutrele tihnite
Odihnească-se în vălul căldurii:
Nelinıştea-mi – aș vreau să spun – mi-a
șters
Profilul chiar din propria mea voce.
Numai unul singur, unicul
Ar fi fost în stare...
Și-ar fi putut da seama: că eu, astfel,
Însă el... de el nu am vreo știre, și
Mă întreb de nu cumva
O fi murit prietenul meu drag.

(1916)

* * *

Gură însângerată și flacăra aspră
Cantemir*
Se va lovi de clopot pasărea,
Moartă căzând,
Și îi răspunde un vajnic,
Îndepărtat și profund sunet.
Nu e aidoma și în această inimă
Ce se înflăcărează de la rugul
Îndepărtatelor incendii și țipete
Și împuscături nocturne,
Cald, în văzduh, șuierând,
Văzul jucând precum lăstunul
Lovește violent
Bucuros de tainica duiosie.
Și iată-l stând, ca pasăruica,
În palmele mele,
Ca luna nouă, săvârșind ocolul
Apoi afundându-mi-se în ochi,
Peste ea se aprinde proimentul
Și întunecatului meu gând,
Căruia îi răspunde gingașul
Și tânguiosul fluier al visului.

(1920)

*Antioh Cantemir (1708-1744), unul din
fondatorii clasicismului în poezia rusă.

**Răsculați-vă
pe firul
poruncilor,
Viselor dați-le
otravă,
prăpăstiile
vieții.**

**Iubiți cu
inima
zdrobită,**

**Aruncați toate
cuverturile –**

**Pentru ca
peste lumea
orbită**

**Să se înalțe o
nouă zână-a
frumuseții.**

Mircea Bârsilă

Civilizația modernă în viziunea lui Al. Philippide

Al. Philippide a contestat cu vehemență, în mai multe poezii și poeme, atât „zarurile măsluite” ale rațiunii prometeice, cât și iraționalul cu statut de principiu, un principiu negativ, al lumii. *Atitudinea polemică* față de civilizația modernă, o civilizație bizară, se află într-o relație de complementaritate cu felurile sale revolte de factură metafizică, iar capacitatea de „a sesiza” cele două forme de manifestare ale iraționalului (iraționalul „natural” și, respectiv, iraționalul uman de sorginte prometeică) și de a le textualiza liric îl plasează în rândul poezilor al căror mesaj se împlinește în spirit contestatar.

Prin **apocalipsele** sale – marcate, în subtextul lor, de o accentuată nuanță moralizatoare – Philippide contestă ofertele tot mai primejdioase ale civilizației moderne și, implicit, ale **științei**, ce denaturează, în expansiunea lor, însăși natura umană.

Un dramatic motiv de respingere a noii ere a umanității îl constituie, sub aspectul amintit, identificarea omului, printr-o diabolică fuziune a biologiei și ingineriei, cu „o mașină” și ignorarea misterului ascuns în sufletul și în spiritul ființei umane, mister imposibil de prins în subtile formule fizice și în grafice pur și simplu ridicule: „Din craniu mi-au lăsat doar o fâșie./Un ciob ca să-mi servească de suport;/Și-acum, zbârcit și puhav, pe tîpsie./Stau la hotarul dintre viu și mort./Cu vinișoare fine mă legară/De-o inimă de gumă, de bronhii de oțel./Un sânge care nu-i al meu strecoară/În mine-o existență fără țel./Aud fără ureche și văd fără privire./Așa cum simți în brațul absent un puls bătând./Trăiesc în mine ca pură amintire./Ființa mea e numai memorie și gând /(...)//Sunt împânzit cu sârme și cu ace./Electrice imbolduri mă bîntuie mereu .../Cu-aceste meșteșuguri subtile, orice-ați face./Tot nu puteți pricepe ce-i în adâncul meu /(...)//Un scris din care nimeni nimic nu înțelege./Din care doar atât puteți alege/Că eu exist, făptură sibilină./La pragul dintre viață și mașină”. (Incomunicabilul)

Îngrijorarea poetului din această poezie face pereche cu mesajul straniu al poeziei *Cel din urmă om* - ce se identifică, în decăderea sa, cu „cel mai proaspăt Prometeu” și pe care îl poate vedea fiecare în oglindă (!).

În ultima lor ipostază prometeică, oamenii vor ajunge, în viziunea lui Philippide, doar să pară că sunt. „Zănaticul” vânt – cum sugerează poetul - va lega ipotetica tragedie umană de certa tragedie a peisajului: „Nu-i greu să vezi pe fața vie-moartă/Că ochii nu-s ai feței care-i poartă./Tot astfel cum urechile-s străine/De cap, iar capul stă pe umeri strâmb/Și cu nasul fluturatic ca o coadă./Cu urechile în cumpănă se ține/Să nu cadă. /(...)//Ce s-a-ntâmplat? Cândva, odinioară./Când capul sta pe trupul lui adevărat./Un vânt l-a smuls din umeri și l-a lăsat să zboare./- Și-n vremea-aceea, după cât se pare./Toate capetele au zburat./Târându-și zborul silnic de păsări ostenite./Capetele izgonite/Nu-și mai găsiră trupurile vechi./- Și-așa se însoțiră din nou, la întâmplare./Cu alte trupuri fără cap, rătăcitoare./- Tot astfel nu-i nici glasul cel/Al gurei care l-a rostit;/Și glasul a zburat și el/Și-n altă gură s-a adăpostit./ (Ar fi pe urmă că de-atunci de când/Va fi suflat acel zănatic vânt./Oamenii par numai/Și nu sunt.)//Și-acesta-i cel mai proaspăt Prometeu./Până mai ieri homuncul de muzeu;/Dar de când vântul cel ciudat colindă/Îl poți vedea în fiecare-ogîndă”...

Imaginea însoțirii capetelor, la întâmplare, purtate de un vânt malefic, cu alte trupuri fără cap, amintește de aceste versuri ale lui Empedocle: „Astfel multe capete fără gât crescură/Brațe goale s-au făurit atunci fără umeri/Fețe fără frunți rătăceau atunci pretutindeni” (Empedocle, *Purificările*, în *Filozofia greacă până la Platon*, vol. I, partea a doua, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979, p. 492, trad. de Felicia Ștef).

Într-o asemenea lume, pusă în pericol de demonul științei, opțiunea poetului se îndreaptă către modelul reprezentat de **poeti**, de „visătorii” ce sorb „otrava sfântă” din **hârbul craniului** lui Hamlet, cel ce trăiește simultan printre vii și morți și a cărui gândire de tip meditativ – specifică „omului de litere” renescentist – sit : „*Biet prinț nebun, hrănit din vis, menit/Să cauți veșnic visul care doare./Gândirea ta zvâcnită către soare/În fulger negru a încremenit./Răzvrătitoare/ De în finit*” (**Umbră**)

Evandru (personaj din *Eneida*, întruchipând demnitatea, bunătatea, dărnicia și înțelepciunea; de la el a învățat Enea modestia gestului prietenesc autentic) care are cunoștință atât despre *Cărțile Sibile*, cât și despre **năzdrăvăniile** omului modern, inclusiv despre navele trimise spre stele, pune într-o relație **antagonică** prezentul și vremurile când oamenii țineau legătura cu zeii, bazându-se pe o altă „învățătură” decât cea actuală. Blândețele întrebări ale lui Evandru conțin o îngrijorare „strămoșească”, aidoma aceleia a larilor și penaiților: „Un venetic din lumea largă, Narses./Îi dete foc ticsind-o cu călți muiați în smoală;/Și cărțile Sibilei pe veșnicie arse-s./Dar ce nevoie mai aveți de ele/Voi ce trimiteți nave către stele /(...)/ Avem în vremea noastră, i-am răspuns./ Într-adevăr, năzdrăvăniile de-acestea./Dar cum se face oare că despre ele veste/Până la voi, în fundul Legendei, a ajuns!” (**Călătorie și popas**)

Revoltat de caznele la care este supus pământul de către „fiii industriei”, poetul visează o stranie **răzvrătire** a lumii vegetale (de la lichenii palizi ai cercului polar până la giganții arbori ai lumii tropicale) împotriva „omului flecar” care este vinovat de uzurparea „mutei lor domnii primordiale”. Poezia *Răzvrătire* se încheie cu o strofă în care este exprimată speranța că, poate, în viitoarele vremuri exemplul lumii vegetale va fi urmat de metalele din pântecul pământului și chiar și de „pietrele scuipate”. Spectacolul revoltei se desfășoară după modelul luptei dintre zei și demoni, luptă descrisă în *Mahabharata*, și, respectiv, după modelul luptei dintre cele două generații de zei ai Greciei antice (Titanii și zeii olimpieni): „Eucalipti și cedri cu brațe uriașe/Și baobabi bubonici cu trupul numai noduri/Se năpustesc năprasnici spre marile orașe/Zdrobind palate, fabrici, gări, hale, turnuri, poduri./Din ecuatorialele coclauri/Liane cu brațe de hidre și balauri/Se furizează și se-ntind./Își iau avântul/Și-ntr-o rețea de funii vii cuprind/Pământul./Și arbori fără nume, giganți ce brațe-cângi./Ies fioroși din junglă cu uraganu-n coarne/Purtând, drept coliere, șerpi boa și, drept goarne,/Maimuțe urlătoare împleticite-n crengi/ (...)//Din crengi ca din ascunse catapulte/Sar stânci întregi zvârlite la depărtări de stele/Și cad peste pământ atât de multe/Încât astupă mările sub ele/În orice fir de iarbă un ghimpe încolțește./În fiecare frunză un ochi

ascuns palpită;/Și în pământ tuberculi și bulbi scobesc hoștește/O boștiură perfidă ce-i gata să te-nghită.”/

Înspăimântat de „țelul” irațional spre care se îndreaptă „omeneasca lume” a Vârstei de Fier, acela al autodistrugerii (încât s-ar putea ca supraviețuitorii să ajungă a se lupta între ei cu buzdugane și seceri de piatră, „la fel ca-n vremurile quaternare”), poetul, în poezia *Pământului*, mizează, muștrător și sarcastic, pe „viitorul rege al naturii” pe care animalele – porcii, măgarii, viermii, șerpii solitari – îl vor scoate din adâncul mării și al pădurii. Gândul la sfârșitul catastrofal al acestui ciclu al vieții pământeste este însoțit de raza speranței într-un nou început, într-o regenerare totală a lumii sub o altă regență decât cea umană: „Pământule, îmi place să te știu/Înfășurat în neguri de pustiu./ Despovărat de omeneasca lume/Și-n haos învârtindu-te mereu/Ca-n timpuri foarte vechi când n-aveați nume/Nici tu, nici sora ta mai mică, luna//O, cine-ar fi putut ghici atunci/Că la cumplite cazne-au să te pună,/Și că tot trupul ți-l vor scotoci/Ca să-ți răpească vлага cea mai bună!”*

În viziunea lirică a întoarcerii planetei la etapa ei pre-adamică, aceea când omul nu era încă „regele naturii”, se recunoaște cu ușurință aversiunea față de exagerările demonico-titanice ale omului care acționează fără să ia seama la transformarea sa într-o victimă a progresului tehnologic și a lui Prometeu ajuns o „uneltă” prin care se înfăptuiește vechiul gând al lui Zeus: acela de a distruge neamul omenească.

Negativa utopie umană infirmă înțelesul nobil al cuvântului **anthropos** și evidențiază dimensiunea întunecată a performanțelor prometeice obținute de iscoditoarea minte omenească.

Sensul nobil al cuvântului **anthropos** a fost explicat de Platon în „*Cratylus*”: „Acest nume **anthropos** arată că, în vreme ce toate celelalte viețuitoare **nu cercetează, nu compară și nu examinează** (*anathrei*), omul, de îndată ce a văzut a și examinat și judecat ceea ce a văzut. De aici, așadar, numai omul dintre toate viețuitoarele a fost în chip potrivit numit **anthropos** întrucât el examinează ceea ce a văzut” (*Cratylus*, în Platon, *Opere III*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1978, trad. de Simina Noica).

În lirica lui Al. Philippide, iconografia mesajului contestatar, de factură **metafizică** (împotriva timpului, împotriva finitudinii și limitelor opresive care interzic reversibilitatea existenței, multiplicitatea vieții sau visul unei situații proteice în lume) fuzionează cu o permanentă revoltă **etică** exprimată în viziuni de factură escatologică și care au o puternică nuanță moralizatoare, fapt care subminează, într-o măsură mai mică sau mai mare, lirismul propriu-zis.

Sub povara feluritelor anxietăți din categoria acelorora cu care nu se poate negocia, Philippide contestă mentalitatea omului modern în ipostaza de „copie rea” a lui Prometeu.

În principiu, viziunile „profetice” ale sale, viziuni ce se circumscriu așa-numitei paradigme a **negativității**, se desfășoară sub semnul înțelesului – un înțeles cu o nouă poleială simbolică – al sintagmei *Ecce homo!*

Negativa utopie umană infirmă înțelesul nobil al cuvântului anthropos și evidențiază dimensiunea întunecată a performanțelor prometeice obținute de iscoditoarea minte omenească.

studii

Un poet hedonist

Spectacolul
poeziei

Sterian Vicol este un poet „așezat”, cu cărțile pe masă, la locul lor, iar el la locul lui în dicționarele scriitorilor români. Născut în 1943, a debutat în 1968 în revista *Amfiteatru*, iar editorial în 1976, prin concurs la Editura *Eminescu*, cu placheta *Harfele grâului*, între timp publicând vreo 15 volume de poeme și grupaje prin mai toate revistele literare din țară. El este de 15 ani redactor-șef al revistei *Porto Franco*, dar și un bun activist cultural, președinte al Societății Scriitorilor „Constantin Negri” din Galați și organizatorul Festivalului „Grigore Hagiu” de la Galați și Tg. Bujor. Și ca vârstă, dar și ca stil poetic, Sterian Vicol se află la granița dintre promoția șaptezecistă (după Laurențiu Ulici) și optzeciști, mai aproape de primii, cu cei din urmă având în comun în special dimensiunea ludică a poeziei sale. Are, în același timp, poeți preferați pe contemporanii săi Ioanid Romanescu, Cezar Ivănescu și Mihai Ursachi, iar în boemă pe Fănuș Neagu și Grigore Hagiu, iar în general are cultul prieteniei literare, la festivalurile literare din țară fiind un conviv fermecător. Ziceam de boemă? Sterian este, printre altele, creator de cafea literară în centrul Galaților.

Principalele elemente/motive ale liricii lui Vicol sunt femeia, vinul și poezia, despre care poetul scrie cu fervoare, el fiind un hedonist, un epicurian, în vers clasic sau liber.

În ultimii ani, Sterian Vicol a publicat o „trilogie”: *Memoria lui Femios*. Primul volum este, până la un punct, unul de memorii, pur și simplu: copilăria poetului expusă în povestiri scurte, nostalgice, cu personajele satului natal care l-au marcat până la plecarea la liceu și mai apoi la facultate. Pe urmă, el o sfârșește tot în

vechea patimă a poeziei. Criticii au fost reticenți la recepție, în primă fază, volumul fiind semnat Sterian Dumitru Vicol; după lectură, însă, au înțeles că e vorba de același poet SV, care mai are totuși moștenit și patronimicul Dumitru.

Cel mai recent volum – *Memoria lui Femios III, Ielele și elegiile lui Terian* (Editura *Junimea*, Iași 2015) este unul numai de poezie, dar profund personal, intim, pornind de la „cuvântul tutelar” ca moto al lui Femios, cunoscutul poet de curte al lui Ulisse, dar și autor de ode vremelnice al peșitorilor Penelopei: „Sunt inspirat de un zeu de sus. Dar mi-am învățat singur meșteșugul”. Cele mai multe poeme sunt localizate (Țuțcani, Independența, Galați...) și datate 2014, dar mai ales 2015. Acest lucru le justifică includerea în ciclul *Memoria lui Femios*, carte ce se dorește a fi un fel de memorial. Dar nu doar aceasta, ci și elementele din poeme care trimit la copilăria poetului: stejarul tânăr (cărui-a-i închină aici un ciclu de elegii), Râpa Zbancului (și acesteia îi dedică un ciclu, *Cartea de duminică*), salcâmi, Moș Bugeac, Maria, Bătrânul orb (ultimul ciclu al cărții)...

La pagina 63 găsim un „portret” antologic, reprezentativ pentru această retrospectivă nostalgică a lui Sterian: „Femeia aceasta nu-i Maria Magdalena, /n-are dinți, poartă placă de aur/face dâră de scrum și lovește cu/trupul tot ce-i iese în cale;/Ea are tupeu ca o prezicătoare, /singură și-a croșetat propria piele, /se zice că nu are dușmani decât/iubiții ei câți vor fi fost -//O, femeia aceasta mută creșterea ierbii/de pe panta muntelui, direct în coliba/păstorului uitat de lume.//Gurile rele spun că femeia aceasta/ar fi fost în palatul lui Saddam, /fiindcă ea n-a sângerat pentru

nimeni, /femeia aceasta este cine vreți voi/să fie, nici ea nu v-a văzut vreodată, /nici măcar nu știe că eu scriu ce scriu/despre ea, despre umbra ei proiectată/pe marginea pădurii, despre biserica/din deal care a ars după ce femeia/aceasta a intrat în altarul aurit/de odăjdii preoților tineri!//Și totuși săracii de pe Dealul satului/când o văd pe femeia aceea tăind/cimitirul în două, o strigă Maria, Maria!”

Vorbam de dimensiunea ludică a poeziei lui Vicol. Într-un poem intitulat chiar *Poezia*, după ce face o reverență de credință metaforică („Fiara bolnavă înflorind regiuni, /la tine eu nu renunț niciodată, /fiindcă, din când în când, tu/renunți la scrisul meu de verde stejar...”), după ce mai face un excurs grav prin meandrele poeziei din titlu, poetul o dă pe o „joacă” serioasă: „...Foaie verde rozmarin, rozmarin, /vulturim până murim, murim, /de din lut și ram, până-n cer/unde cântecele pier -/Ding-dang, clopotul sting/pleoapele ție nu-ți mai ling/ fiind-c-ai fost otravă dulce/trupul meu să mi se culce!...”

În sfârșit, în ultimul ciclu din volum – *Drumul cârțiței sau Învățăturii în casa Bătrânului orb* – Vicol amintește de Nichita Stănescu prin abstractizarea maximă a discursului liric: „Mai presus de femeie e numărul, /Dincolo de număr e cercul înscris/În sunetul nisipului – singura vază/A aștrilor – capcană veșnică a timpului/Călătorind în umbra sa invizibilă, /Imperceptibilă urmă de larvă/Sămânța de zbor!”

Acesta este poetul Sterian Vicol, cel cu peste 15 cărți pe masă, la vedere, cu ele dând seamă, că doar de aceea se zice *scripta manent!*

Poezia dintre viața cotidiană și livresc

Aurel Ștefanachi este cunoscut astăzi îndeosebi pentru laborioasa lui activitate de editor, de patron al editurii Tipo Moldova din Iași cu colecțiile ei de Opera Omnia (poezie, proză scurtă, roman, critică, eseu/reportaj etc.), colecții în care și-au antologat opera cei mai importanți scriitori români contemporani: câteva bune sute. Dar, Aurel Ștefanachi este și un poet optzecist, ce e drept, voit marginal, un poet prezent în anii '70-'80 în cenaclurile din Iași, precum și în revistele literare din centrul cultural moldovean, făcând parte dintr-o triadă care-i mai cuprindea pe poeții Cassian Maria Spiridon și Nicolae Panaite. Este cetățean de onoare al municipiului Iași, ca „promotor al revoluției române” în 14 decembrie 1989, dar și deținător al Ordinului Meritul Cultural în grad de Cavalier.

Ca poet, a debutat editorial exact în 1980 cu *Poeme*, dar în tot ultimul deceniu comunist, n-a mai reușit să apară cu un al doilea volum. L-a publicat exact în 1990, el fiind scris însă de mult timp.

Cel mai recent volum al său e *Închiderea jocului* (Tipo Moldova, 2014, colecția BIBLIOPIL poezie contemporană), volum apărut în condiții grafice de excepție. Interesantă este găselnița cu primul și ultimul poem olografe. Primul, e un fel de artă poetică, sau, oricum, un excelent poem introductiv, o *Scrisoare deschisă*: „În portul Constanța/Un uriaș Albatros/Lent și tăcut/Rumegă frumusețea/Femeilor din vara trecută...//Uneori valurile Mării/Îl acoperă definitiv//Atunci când este chemat/

La Administrație/Pentru răspundere/Și delăsare//Mereu se /Recomandă/cu numele meu”. Așadar, cândva, magistrul ieșean Mihai Ursachi se credea pelican, iar acum poetul ieșean Aurel Ștefanachi se consideră albatros.

Discursul liric al lui Ștefanachi este unul deloc monoton și cursiv, el îmbinând trăirea intensă, segmentele, calupurile de viață, cu livrescul. Așadar, de la un poem la altul, discursul liric are un relief estetic mereu în schimbare, în căutare febrilă de înălțimi sau, după caz, de întinderi calme. El scrie poezie despre poezie, relevând actul creației în neliniștea lui, dar și rezultatul liric cu totul surprinzător: „nu mă închin zidului de aur/nu ador poziția acestui mort/nu scriu decât auzindu-mi carnea/și spiritul într-o malefică restrângere/până se naște punctul – ce-i un uriaș/bloc de gheață”.

Ioan Holban găsește, cu un diagnostic exact (cât de exact poate fi un diagnostic în materie de poezie!), că „poezia lui Aurel Ștefanachi este una a contrastelor dure, violentând imaginea (ideea primită) a cititorului pentru care poezia e un „ce” delicat, zbor planat deasupra lucrurilor”. Și dacă n-a exemplificat criticul afirmația, o facem noi: „cu toată puterea îngerul-cub/printre oamenii mari ascuns/căzut în perversiune/mușcă femeile frumoase/de fund//greu de tot/și acopăr fărădelegea// pierdut prin magazinele/DOMO schelălăie – sau bine/înfipt sub rochița vreunei/ vânzătoare stă lungit/și arde//îngerul-cub – atât de/perfect/atât de/decăzut”.

Aminteam mai sus de livresc în poezia lui Aurel Ștefanachi. El echilibrează volumul, îl face unitar alternând poemele mai cuminți (în sensul folosirii exclusiv a așa-ziselor cuvinte poetice și metafore clasice în lirismul lor), cu cele oarecum „stridente”, cele livrești, cu măsură livrești, cu cele trăite intens, iar pe acestea cu cele ludice, uneori jucându-se, precum odinioară concitadinul său Ursachi: „Astă-vară pe mal/Îngropat – aruncat/În forma Ta/Creșteam o cișmea//Pe dig – în singurătate/În erudiție – ca precauție/Sufletul meu s-a ridicat/Pe coapsa Ta cu minuție”. Dar, dincolo de toate aceste permanente căutări, descoperi că este vorba, până la urmă, de aceeași mână, de același stil liric sau, uneori, ostentativ antiliric.

Recapitulând, așadar, Aurel Ștefanachi scrie poezie între cotidianul vieții și livresc (ordinea fiind și invers, uneori), ca-n acest poem intitulat *A doua parte a unui discurs metafizic*, din care cităm finalul: „Gogol după ce s-a întâlnit cu/Akaki Akakievici și-a ars toate manuscrisele/aproape mort s-a/dus la prefect și l-a rugat să-l/îngroape oriunde..., spițerul/studiind cu asiduitate sâni/adolescentelor a rugat maimarii/garnizoanei să-l împuște...//fereastra camerei mele brusc/transformată în MAREA EGEE/m-a înghițit pentru totdeauna/dacă nu mă credeți -/mergeți și vedeți”.

Nonșalanța aceasta din ultimele versuri are un aer cât se poate de firesc în poezia lui Aurel Ștefanachi.

M-a trezit din gânduri zgomotul făcut de o mașină care venea din față. Nu cred că șoferul a văzut-o pe femeie. Altfel ar fi claxonat, ar fi aruncat câteva mășcări pe geam, îndemnându-mă viril la acțiune ori poate chiar ar fi oprit. Și, dacă ar fi oprit, ce s-ar fi putut întâmpla?

proză

Fiind în afara localității, circulam cu faza lungă aprinsă. Nu aveam viteză mare, pentru că ploaia torențială. În mașină era plăcut, motorul abia se auzea torcând, iar Adele cânta cum știa ea, adică divin. O îngânam afon. Eram singur pe șosea și aș fi condus așa până la capătul pământului.

I-am văzut de la depărtare silueta și am redus viteza. Însă nu mi-am dat seama, din prima clipă, ce putea fi. Un copac, curios crescut foarte aproape de șosea. Un animal ciudat. O fantomă.

Pe măsură ce mă apropiam, conturul trupului i se profila tot mai clar, iar goliciunea biciuită de ploaia furioasă și atinsă de razele farurilor ce o prinseseră din urmă strălucea asemenea unei statuii mergătoare de marmură. Da, era vorba chiar de o femeie care mergea dezbrăcată pe marginea șoselei, prin ploaia nebună care cădea ca mii de perle transparente, una lângă alta.

Din câte observam, mergea cu o semeție ce mi părea a aduce a regină condamnată să treacă goală printre rândurile de supuși care până atunci o veneraseră și păstrau în continuare o atitudine de respect și admirație, în ciuda situației în care se afla stăpâna lor. Cineva însă, suferea. Trebuie că suferea cineva, pentru că această umilință nu o atingea, ci îi sporea și mai mult strălucirea și autoritatea.

Cu siguranță că auzise fâșâitul roților, văzuse venind din spate lumina farurilor, dar nu se întoarse să vadă ce era și să facă un semn de autostopist disperat. Mergea cu pași egali, cred că aveau aceeași lungime și-și mișca mâinile parcă în ritmul unei melodii de dragoste.

Cred că un altul în locul meu ar fi claxonat-o ori ar fi oprit pur și simplu mașina și ar fi poftit-o înăuntru. Am ales însă o variantă la fel de proastă, conducând mașina cu o viteză la limita statului pe loc, însoțind-o ca un partener de plimbare, dar nici măcar acum nu s-a întors. Ca să nu-și dea seama că o mașină rula la pe lângă ea și era privită dinăuntru, cu o curiozitate îndreptățită, ar fi însemnat să fie și surdă, și oarbă, ceea ce era imposibil.

Aproape că nici nu îndrăzneam să o privesc, deși trupul ei avea niște forme care ar fi stârnit dorințe și fantezii și unui bolovan. Părul negru și lung i se lipise de spinarea dreaptă, și, din când în când, dădea din cap, ca și cum încerca să-și scuture, inutil, de altfel, apa de pe el. Mai degrabă era un gest prin care încerca să îndepărteze apa intrată în ochi. Gest la fel de inutil.

Am mers o vreme pe lângă ea, până când nu m-am mai putut abține și am deschis geamul:
- Femeie, ești nebună, sau ce? am strigat la ea.

S-a oprit de parcă se trezise din transă și m-a ținut cu ochii pe care-i bănuiai a fi, nu-mi dădeam seama de ce, verzi, ca două smaralde. Era o privire neutră, care nu exprima nimic.

Ploaia o îmbrăca în acea haină curgătoare, care lua forma trupului ei perfect, alb ca zăpada, din vremea începuturilor.

- Sărut mâna!

Altceva nu am știu să spun. Sau, mai degrabă, situația în care ne aflam amândoi m-a împiedicat să găsesc niște vorbe mai potrivite. Era o idioțenie!

- Bună! mi-a răspuns femeia, rămânând neclintită sub ploaia năprasnică.

Nu părea a avea nici o jenă. Nuditatea cu care mi se înfățișa nu-i crea nici măcar o urmă de sfială. Mai degrabă, eu ar fi trebuit să par ciudatul.

- Știi, i-am zis, în urmă cu câțiva ani am avut o întâmplare ciudată. Ploua tot așa ca acum, atâta doar că era ziua și am luat cu mașina o femeie care stătea la ocazie. Era de o frumusețe uluitoare, dar pe lângă tine ar părea o slută.

- Știu, a zis femeia.

- Poftim?

În ploaie

Sincer, nu mă așteptam să zică ceva. Nu știu de ce. Probabil, cel mult să-mi zică vreo două și apoi să-și vadă de drum. Dar iată că, fără pic de modestie, spunea că știe că este foarte frumoasă. Chiar dacă era. Asta m-a contrariat complet.

- Știi că sunt frumoasă, zise. Altceva?

- Altceva, ce? am întrebat fără să mă gândesc s-o invit înăuntru.

- Ce a urmat mai departe? Că trebuie să se mai fi petrecut ceva, din moment ce v-ați adus aminte de acea întâmplare.

Îmi vorbea la plural, părea a avea tot timpul la dispoziție spre a-mi auzi povestea, și nici ea nu dădea de înțeles că ar fi vrut să urce la adăpostul oferit de mașină. Nici nu știu cum de ne puteam auzi. Am făcut un alt gest inconștient și total aiurea. Mi-am trecut picioarele peste schimbătorul de viteze și m-am așezat pe scaunul din dreapta, ca să ne auzim și să ne vedem mai bine. Nu i s-a părut deloc deplasată atitudinea mea. Cred că, dacă aș fi fost fumător, nu aș fi ezitat să-mi aprind o țigară. Nu cumva i-aș fi oferit și ei una?

- S-a întâmplat că, după ce s-a urcat în mașină ca o regină, a început să se poarte straniu și să debiteze tot felul de aiureli... Că poate controla fenomenele naturale, că poate prevedea și chiar schimba cursul evenimentelor și așa mai departe, că era să fac un atac de panică.

- Și, ce era atât de ciudat?

Am rămas fără replică. Adică, toate astea i se păreau normale? Sau, oricum, fără a fi deloc ieșite din comun?

- Păi, totul...

- Nu acceptați că pot fi persoane care au aceste capacități?

- Ba da, cum să nu? Numai că, în contextul în care ne aflam, mi s-a părut mai mult decât ciudat, ca să zic doar așa.

- Atunci, care e legătura dintre acea întâmplare și... mine?

Mi-a venit să râd, și chiar am schițat un zâmbet:

- Cum care e legătura? am întrebat-o, neștiind dacă glumea ori chiar nu înțelegea. Mie, vă rog să mă scuzați, mi se pare evidentă. Plouă la fel ca atunci, atâta doar că acum este noapte, mă întâlnesc cu o femeie frumoasă, adică, mai frumoasă, doar că de data asta ea merge... complet dezbrăcată.

- Și legătura? Care ar fi legătura? insistă femeia, având în privire o inocență dezarmantă.

La dracu! mi-am zis. Nu puteam să-mi văd de treabă și să trec pe lângă ea făcându-mă că nu am văzut-o? Dar, cum poți să nu oprești când vezi mergând pe lângă marginea drumului, printr-o ploaie torențială, o femeie superbă, cu desăvârșire goală?

Pe de altă parte, m-am gândit, ar putea foarte bine să fie o nebună, o prostituată scăpată cine știe de unde, vreo nevestă infidelă prinsă asupra faptului și căreia bărbat-su i-a aplicat o corecție. Iar cazurile astea, în care te trezești implicat fie și doar ca martor, nu pot aduce decât neplăceri.

- Legătura e... Credeam că se subînțelege. Adică... vreau să spun, dacă ați fi fost în locul meu, nu ați fi oprit mașina? Nu ați fi fost puțin șocat? Pentru că, nu-i așa, nu se întâmplă oricând și oricui să întâlnească o femeie mergând dezbrăcată prin ploaie.

Femeia a făcut o jumătate de pas spre mașină, iar frumusețea ei m-a tulburat și mai tare.

- Și, mă rog, cine v-a spus că plouă? Și că sunt dezbrăcată? Nu cumva este vorba doar de imaginația dumneavoastră?

- Imaginația mea?

Eram uimit și revoltat în același timp. Femeia asta își bătea joc de mine? Mă lua cumva la mișto? Și parcă începea să se comporte asemenea... celeilalte, despre care tocmai îi spusese câteva lucruri. Sau poate tocmai din acest motiv încerca să-i imite

purtarea? Ca să-mi mărească temerile?

- Da. Imaginația dumneavoastră, a mea... Imaginația în general. Ia încercați să vă imaginați că sunt îmbrăcată.

Am schițat un zâmbet.

- Da, da. Încercați asta, mă îndemnă femeia.

Am privit-o cu atenție. Vorbea serios. Bine, și până atunci afișase tot figura asta serioasă și contrariată, de om care nu înțelegea nimic din ce-i spuneam. Au început să-mi treacă prin minte tot felul de fantezii sexuale. Mă întrebam dacă ar fi acceptat să intre în mașină și să ne hârjonom puțin, apoi cum ar fi fost să o posed acolo, pe jos, în ploaie, lângă mașină. Mi-am dat seama că gândurile mi-o luaseră razna. Ba mă temeam ca nu cumva să mi le fi și ghicit, întocmai „celeilalte”.

Am încercat din răspuneri să mi-o închipui îmbrăcată, dar nu am reușit. Mi-am forțat imaginația cât de mult am putut. Nici un rezultat. Voiam să așez pe ea o rochie, o fustă, o bluză, o pereche de blugi. Nimic. Rămânea la fel de dezbrăcată. Și poate era mai bine așa. Îmi ziceam că, indiferent ce ar fi pus pe ea, i-ar fi răpit din frumusețea de statuie antică.

M-a trezit din gânduri zgomotul făcut de o mașină care venea din față. Nu cred că șoferul a văzut-o pe femeie. Altfel ar fi claxonat, ar fi aruncat câteva mășcări pe geam, îndemnându-mă viril la acțiune ori poate chiar ar fi oprit. Și, dacă ar fi oprit, ce s-ar fi putut întâmpla?

- Nu reușiți, așa-i? mă întrebă femeia.

- Sincer, nu, am recunoscut cu dezamăgire în glas.

- Mă așteptam...

- Și dacă aș fi reușit? Ce s-ar fi întâmplat?

- Nu s-ar fi întâmplat nimic deosebit. Decât că v-ați fi convins de forța imaginației. Căci, despre ea vorbeam, nu?

- Sunt convins de acest lucru, pentru că întâmplător lucrez în domeniu... Doar că, acum, fie nu mă pot concentra suficient, fie, din cine știe ce alt motiv, nu reușesc și pace!

- Pentru că nu sunteți suficient de convins și determinat.

- Se poate și asta.

Urmă o pauză lungă. Ploaia cădea la fel de uniform, apăsător și mirosind ciudat a zăpadă topită. Femeia mă privea fix, clipind rar, iar, la câteva secunde, își dădea la o parte părul ud, care-i intra în ochi. La lumina becului din interiorul mașinii i-am văzut părul pubian pe care apa i-l răsucise într-un smoc ascuțit de fire negre ca păcura, din vârful căruia cădeau picuri din apa ce i se prelingeau dinspre umeri, ocolind sfârcurile trufașe avântate în sus ale sânilor, apoi alergând pe pântecul plat și abia apoi poposind câteva clipe pe sexul frumos conturat, preluându-i din miresme și ducându-le spre pământul care le primea hulpav și nemeritat, fără pic de recunoștință.

- Știi ce? mă scoase femeia din încurcătură, pentru că nu aveam idee cum puteam continua, iar situația în care ne aflam, eu în mașină, la adăpost și căldură, iar ea afară, goală-goluță, în ploaia de vară, nu rece, în nici un caz, dar destul de răcoroasă, și neplăcută, totuși, având în vedere că era noapte, mi se părea de-a dreptul ridicolă.

Am tresărit, plăcut surprins, ca la auzul unor acorduri dintr-o melodie iubită, pe care nu o mai ascultasem de multă vreme. Femeia mi-a întins mâna. I-am prins-o și am simțit că atinsesem o bucată de catifea.

- Uite, continuă femeia, dacă vreți să aflați mai multe, haideți cu mine.

Eram complet derutat. Foarte explicit mă invita să ies din mașină și să o urmez cine știe unde. Așa, pe ploaia aia care nu avea de gând nici să se mai potolească, darmită să se oprească. Chemarea la „plimbarea” asta ciudată însemna cumva să-mi abandonez mașina acolo, în totală nesiguranță și să ajung pe cine știe unde? Dar, dacă tipa, dincolo de frumusețea ei, era, totuși, o →

Din hrisoave, cronici și izvoade

Între identitate culturală și ideologie politică sau despre schimbarea abuzivă a denumirii unor vechi sate din Argeș (II)

Prin textul aceluiași Decret, din 1964, se schimbă și denumirea satului „Vieroși” (de fapt, numele corect al satului era Vieroș, atunci în comuna Colibași, ce ținea administrativ de orașul Pitești) în *Făgetul*, azi cartier al așezării urbane Mioveni, din nou un toponim care nu reflectă în nici un fel trecutul încărcat de istorie al vechiului sat care – menționat în documentele veacurilor XVI – XVII și sub forma *Virăș*, *Vierăș* – s-a aflat în stăpânirea neamului boierilor din Golești, așa cum se arată în hrisovul emis de voievodul Radu de la Afumați, la 24 iulie 1525, prin care întărește jupaniței Maria, a lui Baldovin pârcălab (începătorul stirpei Goleștilor), și fiului său Ivașco, mai multe bunuri și sate, între care și „Virășul tot”³.

Autoritățile administrației comuniste puneau denumirea satului Vieroș alături de numele altor localități din regiunea Argeș: *Băseni*, *Bou*, *Căcărezeni*, *Ciuci*, *Puturoasa*, *Spurcați* etc.⁴, convinsse fiind că toate – fără nicio excepție – aveau o evidentă conotație peiorativă⁵. De altfel, despre semnificația toponimului „Vieroș”, opinii similare împărtășeau și unii cercetători de atunci⁶ și chiar din cei de acum⁷. Dar, așa cum observam anterior, în textele documentelor vechi numele satului (ca și cel al mănăstirii ctitorite aci) apare scris adesea sub forma *Virăș*, deci rădăcina termenului denominativ ar fi *vir*. Or, încă din anii '20 ai veacului trecut, reputatul umanist și filolog Vasile Bogrea remarca – citând scrierile folcloristului mușcelean C. Rădulescu-Codin – că în expresia „vieu apei”, *vier* înseamnă „putere, toi” și e o evidentă stălcire din *vir* (cf. *viroagă*)⁸. Iar înfățișarea locului unde este așezat satul nu face decât să reflecte întocmai sensul termenului lingvistic: o vale, relativ îngustă, la gura de vărsare a unui pârâu.

În cazul de față, credem că a operat numai ignoranța autorităților din administrația locală (care au propus, mergând pe aceeași

logică, și schimbarea denumirii unui alt sat, „Râjlețu – Vieroși”, o fostă moșie din întinsul domeniu al Mănăstirii Vieroș)⁹, ideologia luptei de clasă fiind lăsată deoparte din moment ce funcționa cu succes un muzeu memorial dedicat prestigioasei istorii a boierilor Golești.

În schimb, nu putem trece cu vederea că, odată cu schimbarea denumirii satului, Mănăstirea Vieroș, vechea ctitorie a marelui vornic Ivașco Goleșcu și a fratelui său, vel-clucerul Albu Goleșcu, din anii 1571 - 1573¹⁰, a intrat și mai mult în uitare, degradându-se treptat. Din falnicul și, odinioară, monumentalul ansamblu arhitectural monahal n-au mai rămas decât niște ziduri „mărețe” în ruină și biserica, cu totul prefăcută în secolul al XIX-lea, despre care marele istoric Nicolae Iorga își amintea cu pioșenie: „În cuprinsul bisericii moderne dorm încă morții cei de demult supt lespezile lor săpate: copiii lui Stroe Leurdeanu și cei și mai depărtați de noi: logofătul Udrea al lui Alexandru – vodă Mircea, Irina, fiica lui Miloș, fratele acestui voievod, Albu clucerul Goleșcu, care a cruțat de la peire, perind el însuși, pe Alexandru, în lupta cu strașnicul Ioan – vodă cel Cumplit. Pe marmură e înfățișat viteazul călare, cu coiful pe cap, buzduganul în mână și mantia fluturând în bătaia vântului, ca în acea zi sângeroasă din anul 1574, când, murind, el a scăpat cinstea învinșilor”¹¹.

Am încercat, în rândurile de față, să conturăm succint câteva din loviturile „mutilante” pe care le-a produs în sfera moștenirii noastre culturale ideologia fostului partid unic. Dar cel mai trist e că aceste răni culturale adânci, traumatizante, nu se încearcă a fi tratate nici măcar azi, când vorbim cu suficiență și ifose europene despre protejarea patrimoniului cultural imaterial. De parcă numele locului unde am văzut lumina zilei nu ar face parte din ființa și din sufletul nostru, al fiecăruia, al celor de atunci și al celor de acum.

¹ Decretul 799, p. 55.

² Documente privind istoria României. B. Țara Românească, veacurile XIII – XVI. *Indicele numelor de locuri*, București, 1956, p. 158; idem, *veacul XVII (1601 – 1625). Indicele numelor de locuri*, București, 1960, p. 135; Melentina Bâzgan, *Indicatul localităților medievale din Țara Românească până la 1831*, București, 2004, p. 108.

³ DRH, B, vol. II, doc. 240, p. 450.

⁴ Decretul 799, p. 55 – 57.

⁵ Că adică toponimul „Vieroș” ar deriva de la substantivul comun *vier*, nume de animal („porc necastrat”), se pronunță corect într-o singură silabă, cu diftongul [ie], spre deosebire de omograful *vier* „paznic de vie” sau „viticulor”, care este bisilabic, deci pronunțat cu *i* vocalic (cf. Mioara Avram, *Cuvintele limbii române între corect și incorect*, Chișinău, 2001, p. 248).

⁶ N. A. Constantinescu, *Dicționar onomastic românesc*, București, 1963, p. 405.

⁷ Grigore Constantinescu, *Argeșul monumental. Enciclopedie patrimonială*, Pitești, 2011, p. 297.

⁸ Vasile Bogrea, *Pagini istorico-filologice*, cu o prefață de acad. Constantin Daicoviciu, ed. îngrijită, studiu introductiv și indice de Mircea Borcilă și Ion Mării, Cluj, 1971, p. 110, n. 33. *Vir* însuși fiind identic cu sârb. *vir*, „bulboană, vârtej”; cf. *viroagă* (vsl. *viru*, lat. *vortex*), cf. *ibidem*, p. 303. Același sens și la Iorgu Iordan, *Toponimia românească*, București, 1963, p. 535 și în *Dicționarul limbii române*, tomul XVIII, v-vizurină, București, 2010, p. 622.

⁹ Decretul 799, p. 55. Localitatea, care avea atunci și statutul de comună, se afla în fostul raion Vedea și a primit denumirea de Săliște. Azi satul este în componența comunei Uda, situat la nord-est de așezarea Râjlețu-Govora.

¹⁰ Vezi: Stoica Nicolaescu, *Mănăstirea Vieroș din județul Muscel, ctitoria marilor și vitejilor boieri din Golești*, București, 1936, 15 p.; Nicolae Stoicescu, *Bibliografia localităților și monumentelor feudale din România. I – Țara Românească*, vol. 2, 1970, p. 708 – 710, 724, n. 54 – 57; Adrian Sămărescu (coord.), *Mioveni. Pași în timp*, Pitești, 2007, p. 165 – 173; Grigore Constantinescu, *op. cit.*, p. 300 – 301.

¹¹ N. Iorga, *România cum era până la 1918. I. România „munteană”*, ed. îngrijită, prefață și tabel cronologic de Lucian Cursaru, București, 1972, p. 148.

→ psihopată? Dacă era vorbită cu vreun individ care o aștepta prin apropiere și, împreună, mă vor jefui, motivul pentru care ar fi făcut-o fiind ușor de bănuț?

De ce nu, mai bine, să intre ea în mașină și să vorbim cât o vrea, dacă simțea această nevoie. Și să stăm până dimineată. Apoi, o voi duce acasă, pentru că trebuia să aibă și ea o locuință, de unde plecase așa cum plecase și la care trebuia să se întoarcă.

- Să aflu mai multe, cum ar fi, ce? am întrebat-o.

Și-a îngustat ochii, transformați dintr-o dată în două lame de cuțit. Nu era o privire rea, ci una care trăda un fel de nedumerire. Cum adică, nu eram dornic să aflu? Ce anume? Asta se va vedea, sau, mai degrabă, orice aș dori, cum lăsa de înțeles.

Mă trezesc afară din mașină. Nu-mi pasă deloc de ploaie, ca și atunci când eram în mașină. Ba chiar îmi place. Parcă niciodată nu am mai simțit o asemenea stare de bine, libertate și mulțumire sufletească. Și nu fac altceva decât să merg printr-o ploaie diluviană alături de o femeie dezbrăcată. Mă simt puțin caraghios de ipostaza mea de îmbrăcat, și-mi vine să-mi smulg hainele de pe mine și să le arunc, fără a mă interesa dacă le voi mai recupera vreodată sau nu. Bineînțeles că nu o fac, iar sentimentul ridicolului îmi dispare rapid.

Rămân deci îmbrăcat și merg pe lângă femeia care vorbește despre tot felul de lucruri: filozofie, cosmogonie și facerea lumii (la care a asistat), păcatul originar (pe care îl

trăise), Shambala (pe unde călătorise), contele de Saint Germain (pe care îl cunoscuse personal) și câte și mai câte, lucruri despre care aveam vagi cunoștințe, dar și unele despre care nu mai auzisem până atunci. Aproape nici nu mă puteam concentra suficient de bine și, deși simțeam nevoia să mai întreb una, alta, spre a mă lămuri, mi îndrăzneau s-o fac. Parcă ghicindu-mi gândurile, femeia s-a oprit, și-a dat cu un gest blând la o parte părul ce-i intrase în ochi, și mi-a zis:

- Nu mai încercați să rețineți nimic, pentru că și așa veți uita totul.

Liniște și pace. Nu mă străbătea nici o emoție. Nici o nelămurire. Nici o mirare. Nici o neliniște. Totul normal și firesc.

Nu știu cât am mers și pe unde. Știu că la un moment dat am părăsit șoseaua și am pornit-o pe o cărare care părea a traversa un câmp. Ploua în continuare, dar poteca părea neatinsă, oricum, nu era pic de noroi.

Am traversat, într-adevăr, o câmpie care se distingea destul de clar prin ploaie transparentă. Când ne-am oprit, am văzut că ne aștepta un bărbat. Apărut acolo, lângă noi, de niciunde, parcă a răsărit din pământ. Era la rândul său gol, având, asemenea femeii, trăsături sculpturale, apropiate de perfecțiune. Se cunoșteau, nu era greu de înțeles, pentru că s-au strâns la piept, într-o îmbrățișare aproape fraternă, fără nici un pic de erotism în ea.

Parcă începea să mi se limpezească mintea: cumva, femeia mă folosise doar ca însoțitor

până la întâlnirea cu bărbatul cel frumos care aproape că îi semăna? Îmi era foarte limpede, nu numai faptul, evident, că se cunoșteau, ci și că își dăduseră întâlnire fix în acel loc în care ajunsesem.

M-am simțit dintr-o dată stingher, penibil, chiar, pentru că, cei doi, deși se întâlniseră, nu-și adresau nici un cuvânt, eu, la rândul-mi, nu aveam idee ce să spun, nu mi se dădea de înțeles că nu mai eram dorit lângă ei, dar nici să mai stau. O situație de o neutralitate absolută, apăsătoare, pe cere-mi era tot mai greu să o suport. Aș fi plecat, aș fi rămas. Aș fi încercat să zic ceva, am preferat să tac și să aștept.

Într-un târziu, am întins mâna bărbatului:

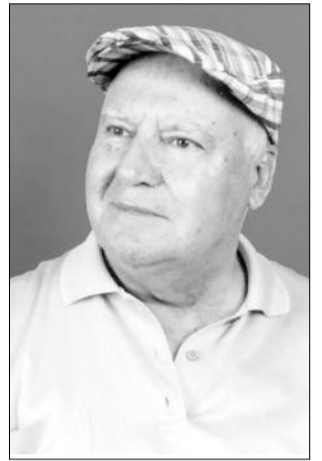
- Ei, atunci, eu plec. Mă întorc la mașină. La revedere!

Mi s-a părut că cei doi mi-au adresat priviri recunoscătoare. Luasem, deci, decizia corectă și așteptată. Nu mi-au adresat nici un cuvânt. Femeia mi-a întins și ea mâna, și mi-am zis ce penibil aș fi fost fie și dacă aș fi intenționat să i-o sărut sau doar să simulez gestul.

Apoi am deschis ochii:

- Așa, zise femeia, de-acum înainte o să fie mai bine, o să vedeți... Îl puteți lua, e stabilizat, a zis, întorcând capul.

Din spate apărură bărbatul, însoțit de alți doi inși care aveau în mâini ceva ce aducea a targă. Am privit spre frumoasa mea mașină înfipță într-un copac și niște greutatea de plumb mi s-au lăsat peste pleoape. Apoi am leșinat la loc.

...odată cu schimbarea denumirii satului, Mănăstirea Vieroș, vechea ctitorie a marelui vornic Ivașco Goleșcu și a fratelui său, vel-clucerul Albu Goleșcu, din anii 1571 - 1573, a intrat și mai mult în uitare, degradându-se treptat. Din falnicul și, odinioară, monumentalul ansamblu arhitectural monahal n-au mai rămas decât niște ziduri „mărețe” în ruină și biserica...

Nina Ceranu

De departe se vedea pădurea înecată-n marea de verdeață, prinsă ca în ceața unei zile de septembrie. Ca după ploaie, vârfurile pomilor fumegau. Mergeam pe mijlocul drumului – (nu dorisem să închiriez nici o mașină, ca să-i impresionez pe săteni, cu toate că doamna Anny mă sfătuisă să o iau pe cea mai luxoasă și să-i umilesc și-n numele ei)...

proza

Dar știi că dormi?! Două ore încheiate! Numai oamenii fără griji mai solesc așa. Și muribunzii, ce și-au încheiat socotelile cu lumea asta. Mă oprii, dedei combustibil la cai, luai și pentru mine... Că-i drum lung de făcut... Nu știu de unde vii mata, da' pe asta de-aici nu-l faci ca-n palmă. Pe Stârmină, măi merge cum măi merge, că-i umblat, da' cum dai în drumu' Scăpăului, al închinatului să fiu dacă te-aș duce p-un milion! Poate acolo o să te și las... Că nu-mi înnod eu trăgacii, pretinii de toată viața, de dragu' unui strin... Io zăc că asta e un moft, și cine și-l permite, e om... poate să stea la autostop... dac-o trece vro mașină prin partea locului... Da' nu te ia nima cu atâtea bagaje. Ba o să-ți și dea cu tifla. O să oprească mașina mai mult de formă și, când o să alergi cu ultimile sarsanale, o să plece ca din pușcă. De câte ori n-am văzut chestii din astea! De strini își bat joc cel mai des...

Un timp tăcuse, sugându-și măselele cariate, încercând să pară preocupat de-o meditație adâncă, ce îl răpea prezentului.

– Hai, dă-o-nchinatului de treabă, că te duc! Dacă te suiești în trăsura mea..., spusese el după o clipă de gândire. Ne-om socoti noi. Dacă o să-ți iau ceva, pentru cai o să te taxeze. Poate ne alegem și cu vrun glonț în ceafă... că-n zăua de azi, poți să mori din orice. Dacă mor eu, că și asta se poate-ntâmpla, să lași caii să se ducă-n lume, că altcineva n-o să le mai poarte de grijă... Mă cheamă Boboloacă Mărin. Ca să știi ce-i spui Poliției când vine să facă cercetări...

– Nu-mi dai ceva-n scris, ca să vadă că nu te-am omorât eu?

– Nu, te las să te descurci singur.

– De fapt, care-i nume și care-i prenume?

– Care cum. În cercificat e trecut Boboloacă prenume. Lume proastă, când m-am făcut eu...și tata, beat mort.

– Neatenți. Oricum, e interesant. Și cum te strigă?

– Nea Bobo. De băjocură. M-am obișnuit...

Chitise din nou geamantanele, cu mare grijă, atent să nu le zgârâie. Între ele pusese iarbă verde, proaspăt cosită. Le și acoperise destul de bine, așa că nimeni nu-și dădea seama ce ducem noi acolo. Apoi îmi făcuse semn să mă culc la loc.

Caii țintați, negri, cu părul lucios, mușcaseră zăbala, nerăbdători.

– Îți plac caii, dom'le? mă întrebese, căci nu-i scăpaseră privirile mele admirative.

– Îmi plac tare mult. Cândva, visam să am o crescătorie de cai de curse... Un vis ce a rămas în imaginația mea, nerealizat.

– Costisitoare gânduri. O crescătorie din aia e bogăție. Eu am fost, dar nu acu', că acu' nu mai e nimic ca lumea, sau, dacă e, s-a privatizat, într-un sat din Banat, numai să văd o herghelie. Minune! Alta, de acest fel, eu n-o să mai văd niciodată. Da' de pe unde te aduce năcazu'?

– Tocmai din America.

– Nu mai spune?! se mirase el, însă părea neîncrezător pentru că hainele mele nu erau cu nimic deosebite de-ale lui: și eu și el aveam gecii de blugi, a lui jerpelită – modernă! – și nespălată, a mea, e drept, ceva mai curată și nouă.

– Apăi dacă vii tomnai din America, te jupoi! Uite, trag căruța icișea pe margine, scot cutătu' și-l spāl în 'mneata! Ce zici de asta? spusese el, dezvelindu-și niște dinți negri, într-un râs strămb.

– Ce să spun? Faci rău că-ți începi ziua cu o crimă. Nu-i păcat? Mai spre chindie, mai treacă-meargă să omori pe cineva, căci și noaptea e o avanpremieră la moarte... Și de ce vrei să mă ucizi? Ca să mă jefuiești?

– Să-ți iau auru' din gură... Ba, dă-l închinatului de aur, că-i ieftin rău! Să-ți iau

Americanul

dolarii. Merge? Și ceva din bagaju' pe care-l duci de cadou. Sau scalpu'...

– Ei, aici n-ai nimerit-o! Nu vezi că sunt chel? Nici dolarii, nici cadourile nu merită să faci o crimă. Și, pe urmă, n-o să ai succes; eu sunt din echipele paramilitare ale N.A.T.O., am fost parașutați azi-noapte. N-ai auzit? Și cum Mărin părea neîncrezător, punctasem din nou:

– Cum n-ai auzit? În pădurea Crihala... O sută de bucăți, unu și unu. Știu *carate, judo, kung fu*... te bat măr, înainte de a ridica dumneata mâna la mine. Îți convine o confruntare cu tehnica de luptă americană?

– Auzi, 'mneata? Nu de halea, cum le zici, mi-e frică mie, mi-e frică de cutătu' albanezului; e mai al dracului decât... E ca șerpele: lovește pe neașteptate. Fulgeră și arde! Și e veninos. Omoară pe loc. Am ginerele plecat la sârbi, în armată. Mercenar. De sărăcie s-a dus, cu toate că ne-a aburit că din războare. Da' pe cine să se răzbune, amărātu' de el, că nu-l bagă nici dracu' în samă! I-am spus eu fetii mele să nu-l ia. Acu', e și borțoasă... Să vezi ce-i moi cocoșa!... Și-o scot cu copil cu tot afar'!

– Păgubită de două ori...

– Păgubită, nepăgubită, dar tare neascultătoare. De când a dat cu nasu' de... Nenorocitu' asta a fost marinar. Și ea făța-făța prin port, cu comertu'. Lua de la vaporeni și mergea cu marfa pâân-n vârfu' muntelui. Lucru greu, dom'le! O dată le-a și jefuit careva și-au pierdut, că erau două aventuriere, tot capitalu'. Prostănacul' asta a pus ochi pe ea. Că era pe-un șlep de se legăna ca albia muierii mele. I-a prins războiu' alălant, cu Bosnia, pe la sârbi și i-au ținut ăia sechestrați, vreo zece zile, fără apă, fără mâncare, fără elea toate, ca să-i forțeze pe-ai de la guvernul' nostru să calce embargou'. De-atunci, Nonu are ură, da' nu pe sârbi care nu i-a lăsat să plece, pe trupele alea ce trăgeau în știmatele Dunării, de ei au fost nevoiți să zacă mai mult pe podele, să nu-i omoare. Ce grozăvii ne spune de pe-acolo...

Înainte să plece Nonu nostru, muieria mea și cu mine, șapte zile ne-am uitat la cer, doar doar ni s-o arăta vreun semn, ceva ca să ne dea de veste ce aveam de făcut. Că nu l-am fi lăsat; fata boala, în el intrase strechea, și noi, ai bătrâni, ne dam de ceasu' morții, fără să știm încotro s-o luăm. Degeaba! Atunci s-a dus a mea la un om, Dumitru, i-a plătit cât i-a pretins creștinu', cre' că nimica toată, că și a mea e zgârcită. Poate mai mult de gura lumii, vro douăș'cinci de mii, că are și el cheltuieli, de, ca tot nevoiașu'. Sară de sară, sâmbăta, până spre miezul nopții, a mea trecea părleazu', și Dumitru deschidea *Biblia*, fără vrun rezultat. Și, la ultima încercare, când nu mai avea nici o speranță, s-au rupt baierile cerului, strâns legate în curmeie de nori. N-am mai întâlnit așa ceva de când mama m-a făcut! Eu eram în tindă și m-a lovit lumina orbitoare, o flacăra în formă de pară, roșie la rădăcină, și, cum se-nălța la cer, se rotunja, se-nnegrea, știrbă și pungită. Apele se luminaseră, se înroșiseră, spinările peștilor erau sângerii. Am văzut până departe, ca zăua, doar că luna era de-acum cuprindea pământul; avea în ea duhurile tuturor morților de pe la noi. Le răscolise pe toate cu puterea aceea nemaivăzută... Ei, muierie, i-am zis ali mele când a venit acasă, nu-i a bună. S-o trimitem pe fie-ta să se stârpească și Nonu ducă-se învărtindu-se, unde-a întărcat mutu' iapa, că de peste Dunăre vine sfârșitul lumii. *Apocalipsa*".

Căruțașul sporovăia liniștit.

De departe se vedea pădurea înecată-n marea de verdeață, prinsă ca în ceața unei zile

de septembrie. Ca după ploaie, vârfurile pomilor fumegau. Mergeam pe mijlocul drumului – (nu dorisem să închiriez nici o mașină, ca să-i impresionez pe săteni, cu toate că doamna Anny mă sfătuisă să o iau pe cea mai luxoasă și să-i umilesc și-n numele ei); la autogară, mă tocmisem cu un căruțaș să mă ducă până-n sat – și acum căruța se legăna ca o femeie însărcinată.

Era tihnă – sfârtecă din când în când de câte-o mașină, ai cărei cai găfăiau la deal, ambalați de nerăbdarea șoferilor –, o tihnă prielnică rememorării și întoarcerii în trecut. Am înțeles graba automobiliștilor doar când un bubuit înfundat a răzbătut de dincolo de ape și nori negri ne-au acoperit vederea.

– Face milionu' drumul ăsta? Face mai mult, vă spun eu, și-a dat căruțașul cu părerea, nicidecum speriat. Se vede treaba că se obișnuise cu răbufnirile bombelor. Ne bucurăm că nu-i la noi, dom'le! Turuse el cu îngâmfarea celui ce conducea un turist și putea să-i ofere un spectacol periculos. Conducătorii noștri știu cum să facă politica. Nu țâfna aduce pacea. Cu toate că... nu strică și-un pic de mândrie. Când te-ntorci acolo de unde zici că vii, spune-i domnului Clinton că face rău că se amestecă la niște străini în casă și că se ia după mintea unei muieri. Noi ne tot stricăm vecinătățile, și cine-ți sare în ajutor dacă nu cel de peste gard...

Eram la cheremul lui și m-am abținut de la comentarii.

Se zărea satul. Neschimbat. Cel puțin de la Pod nu se vedea vreo modificare. Șoseaua găurită, forată ca o gură de mină, și căruța mă hurduca de-mi dizlocase rinichii.

Cineva hotărâse să taie plopii pe care-i știam din copilărie. Trunchiurile retezate erau capete chiluge, cranii ieșite din ascunzători. M-am înfricoșat de viziunea apocaliptică a momentului. Omenirea era în declin. Douăzeci de ani, ce sunt douăzeci de ani în viața unui om? Oh, mult!

Insul de lângă mine nu-și dădea seama ce simt. Suferea și el, dar din alte pricini. Îi înjura pe cei cărora le-a venit ideea să distrugă umbra drumețului obosit și însetat.

– Dom'le, ce nemernic! Merită pus la zid! Păi, treceam către târg și mă opream la fântâna asta, la umbră, și beam apă sălcie, dar rece, și adăpam și caii... Dacă din oamenii ăștia te tragi, te jupui de viu! mi-a spus cu ciudă curată și m-a împuns cu degetul arătător. Ce-au pus, dom'le, în loc? A venit careva cu alt pomișor, să crească și să învețe de la plopul falnic ce-nseamnă să fie de-ajutor, pe vânt și pe ploaie, pe iarnă și pe arșiță, drumețului cu creierul încins de soarele Dunării? N-a lăsat urmași călătorului...

Patetism desuet! În roman va suna ca un patriotism local. Când totul se duce-nainte, doi, trei pomi acolo... Îmi stătea pe limbă să-i spun că, dacă cei de-aici nu au grija lor, alții de pretutindeni...

Fântâna nesleită, pentru că nu trecuse pe-acolo fata moșului din poveste, părea o pasăre uriașă, cu gâtul ridicat spre cer, spânzurată, și cu ciocul deschis spre pământ. Ciutura se legăna în lumina trecută bine de chindie, iar printre obezi se prelingea lumina luată-n răspăr de delăsare și soarele ce se uita-napoi.

Nici un strop de apă, nici măcar un bob de rouă, nu umezise mușchii ce învelea lemnul. M-am înfricoșat. I-am smuls hățurile din mână și-am strunit caii, întorcându-i în loc, gata s-o iau spre Vânj, dar mi-a venit gândul că eram un laș, că nu aveam curajul să mă confrunt cu realitatea, ca și cum ar fi fost a unui străin. Merita văzut totul până la capăt. *Care capăt?*

Fragment din romanul cu același titlu